Garagensiedlungen in Bratislava
Garážové usadlosti v Bratislave

Alexis Dworsky

3229/2
BA-0888A

Die historische Innenstadt von Bratislava ist voll mit Rentner-Touristen, die eine Flusskreuzfahrt auf der Donau unternehmen, und Gruppen feierwütiger Trunkenbolde, die Junggesellenabschiede feiern. Bratislava ist eine selbstbewusste, aufstrebende Stadt. Glitzernde Hochhäuser sprießen wie Pilze aus dem Boden.

Dieses Bratislava interessiert mich aber wenig. Ich jogge lieber durch die Peripherie, vorbei an unzähligen Wohnblöcken und brachliegenden Industrieanlagen, entlang stauverstopfter Ausfallstraßen, hinweg über verrostete Bahngleise. Und immer wieder entdecke ich Garagen, keine einzelnen Garagen, sondern Ansammlungen von zum Teil hunderten von Garagen. In Bratislava gibt es dutzende solcher Garagen-Siedlungen. Die bunten, teils verrosteten Garagentore sind weithin sichtbar. Doch niemand scheint sie wirklich zu beachten.

Was hat es mit diesen Garagen auf sich? Ich begebe mich auf Feldforschung…

Historické cenrum Bratislavy je centrom seniorov, ktorí si užívajú plavby na Dunaji ako aj centrom, kde sa stretávajú skupinky opilcov oslavujúcich rozlúčky so slobodou. Bratislava je sebavedomé, sľubne napredujúce mesto. Trblietavé vežiaky rastú ako huby po daždi.

Avšak takáto Bratislava pre mňa nie je práve to najzaujímavejšie. Omnoho viac mi vyhovuje pohybovať sa na periférii mesta, na okraji, kde míňam činžiaky a priemyselnú pustinu. Nasledujem preťažené dopravné tepny, prekračujem staré hrdzavejúce koľaje. A znova a znova objavujem garáže, nie jednotlivo, ale zhluky. Niekedy až stovky. V Bratislave sú tucty takýchto miest, kde sa dajú nájsť tieto garážové usadlosti. Farebné brány, na ktorých si mnohokrát pochutnáva zub času a hrdza s ním spojená, svietia doďaleka. No ako sa zdá, nikto im nevenuje prílišnú pozornosť.

Čo sa skrýva za týmito garážami? Toto je môj terénny prieskum...

Der allem Anschein nach selbst ernannte Security ist so betrunken, dass er nicht mal auf sich selbst aufpassen kann. Er plustert sich vor mir auf. Offensichtlich will er wissen, was ich hier bei den Garagen treibe. Ich versuche ihm zu erklären, dass ich leider nicht slowakisch spreche und frage ihn, ob er denn Englisch oder Deutsch kann.

„Áno! Ja, ja!“ (Zumindest behauptet er das energisch.)

Mit Händen und Füßen – und dem Handy – verständigen wir uns. Allmählich entspannt sich die Situation. Er berichtet mir, dass hier früher alles besser war. Dass alle Arbeit, ehrliche Arbeit, und genug zum Leben hatten. Dass es keine Obdachlosen gab, die die Garagen aufbrechen und alles klauen.

Nach einer Weile gibt er mir zu verstehen, dass er müde sei und jetzt ins Bett müsse. Wir verabschieden uns mit einer herzhaft-festen Umarmung. Einige Meter weiter sehe ich ihn in eine der Garagen verschwinden. Und ich jogge los, um etwas zum Frühstücken zu besorgen.

Samozvaný strážnik je taký opitý, že sa nevie postarať ani sám o seba. Snaží sa predo mnou vyzerať zastrašujúco. Prirodzene, chce vedieť čo robím tu pri garážach. Snažím sa mu to vysvetliť, no nanešťastie neovládam slovenčinu a preto sa ho spýtam, či rozumie po anglicky alebo nemecky.

„Áno! Yes, yes!“ (aspoň to teda veľmi rozhodne tvrdí)

Rukami nohami, a za pomoci mobilu, sa dorozumieme. Postupne sa celá situácia uvoľní. Vraví mi, že v minulosti sa tu žilo lepšie. Že ľudia mali prácu, poctivú prácu, a dosť na to, aby vyžili. Neboli vraj žiadni ľudia bez domova, ktorí by sa chceli vlámať do garáží a všetko ukradnúť.

Po chvíli mi naznačí, že je unavený a potrebuje si oddýchnuť. Rozlúčime sa teda srdečným objatím. O pár metrov ďalej ho vidím stratiť sa v jednej z garáží. A ja si zase musím odbehnúť po niečo na raňajky do supermarketu.

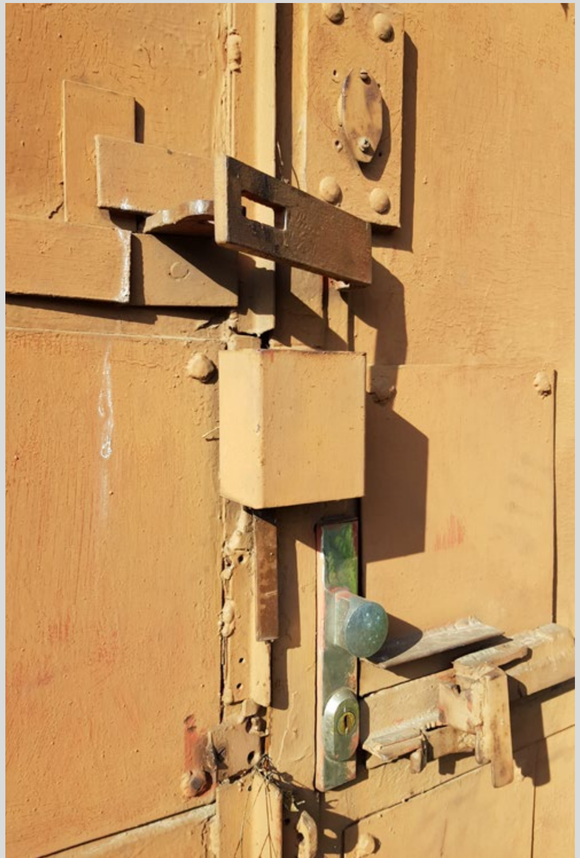

„Die Garagen waren der Ort, wo wir Männer unsere Freizeit verbracht haben, wo wir ‚zuhause‘ gewesen sind. Aber heute ist das alles anders…“

„Garáže boli predtým miestom, kde sme my chlapi trávili voľný čas, kde sme, v podstate, boli ‚doma‘. Dnes je ale všetko inak...“

Ľudia svoje autá neparkujú priamo v garážach, ale pred nimi. Garáž tu môže byť mnohým: miestnosťou pre vaše koníčky, miesto stretávania, sklad, dielňa, skúšobňa pre kapely, malá továreň, miesto na párty, labák na metamfetamín, prístrešie...

Anders als bei uns parkt man die Autos nicht, beziehungsweise nur selten in der Garage. Eine Garage kann hier vieles sein: ein Hobbyraum, ein Treffpunkt, ein Lagerplatz, eine Werkstatt, ein Proberaum für Bands, eine kleine Fabrik, eine Partylocation, eine Meth-Küche, ein Obdach…

Mikroökonomie

Es ist faszinierend zu sehen, wie ein ganzes Unternehmen in einer Garage Platz findet. Dabei geben sich manche Mini-Firmen ganz offiziell, werben mit Aufschriften und Wegweisern. Andere agieren lieber hinter verborgenen (Garagen)Toren – in einer Grauzone zwischen Schwarzarbeit und Daniel Düsentrieb.

Aus dem großen LKW werden die Zeitungen und Werbeprospekte auf die Garagen verteilt. Sie dienen als Umschlagplatz für die Austräger.

Z veľkého kamióna sú vykladané noviny a letáky priamo do garáží. Garáže tak slúžia ako miesto prekládky pre nasledujúcich doručovateľov.

Mikroekonómia

Je fascinujúce pozorovať, ako sa celá firma vôjde do jednej garáže. Jestvujú oficiálne minispoločnosti, ktoré si robia reklamu na bránach a stenách. Iné preferujú operovať za skrytými (garážovými) vrátami, v šedej zóne.

„Meine Frau und unsere Kinder klauben die Maiskolben auf, die auf den Feldern liegen geblieben sind – den Erntemaschinen fällt so einiges runter. Hier in der Garage trockne ich die Maiskolben. Dann pule ich die Körner runter. Die sind für die Schweine. Meine Eltern haben vier Schweine. Und eines schlachten wir dann an Weihnachten.”

„Moja žena a deti zbieravajú kukuričné klasy, ktoré zostali na poliach po žatve – veľa toho postrácajú. Tu v garáži ich potom vysuším. Potom ich zbavím zŕn a kŕmim nimi prasce. Moji rodičia majú štyri. A na Vianoce si potom urobíme zabíjačku.“

Die Garagensiedlungen sind eine Männerwelt. Frauen findet man hier allenfalls als Pin-up-Girls auf Postern.

Garážové sídliská sú mužský svet. Ženy tu možno nájsť iba v podobe plagátov pripnutých na stenách.

Auf den Stühlen sorgen zwei Heizlüfter für die Wärme zum Trocken der Maiskolben. Verweist das auf den billigen slowakischen Atomstrom oder auf ein Anzapfen der Leitung?

Na stoličkách sú položené dva ohrievače, ktoré poskytujú teplo, aby vysušili kukuričné klasy. Poukazuje toto snáď na lacnú slovenskú jadrovú energiu alebo na nelegálne pripojenie sa k elektrickej sieti?

Am Anfang ist man mir als Fremden gegenüber skeptisch. Die Angst ist groß, dass ich etwas Böses mit den Garagen vorhabe, dass ich etwa ein Immobilienhai oder Architekt bin. Aber wenn der Bann erst mal gebrochen ist…

Spočiatku sú ku mne ľudia ako k cudzincovi skeptickí. Domnievajú sa, že mám s garážami v úmysle niečo zlé, že som nebodaj nejaký finančný žralok alebo architekt. No v momente ako je táto kliatba zlomená...

Viele Garagen stehen heute scheinbar leer. Obdachlosen bieten sie nun eine Herberge. Da mag sich der eine fragen, wie man unter solchen Bedingungen hausen kann. Für den anderen ist diese Bleibe jedoch sein Ein und Alles.

V dnešnej dobe mnohé z týchto garáží vyzerajú byť opustené. Pre ľudí bez domova sa však stali ich prístreším. Môžete sa diviť, ako môžu ľuďia prežiť v takýchto podmienkach, avšak pre týchto ľudí je toto miesto tou najdôležitejšou vecou na svete.

Manche Garagen haben Satellitenschüsseln, andere Abluftausgänge oder Schornsteine. Ab und an vernehme ich beißend-chemischen Gestank.

Na niektorých garážach sú satelity, na iných zase výústia komínov. Tu a tam zacítim štipľavý chemický zápach.

„Was treiben die Menschen eigentlich hier in den Garagen?“
„Tatra reparieren, Piko kochen…“

„Čo tu v garážach ľudia vlastne robia?“
„Opravujú Tatru, varia piko.“

Forschen, wo man sich gemeinhin nicht aufhält: Ich klettere auf die Garagendächer und wühle im Müll zwischen den Wänden.

Hľadajte aj tam, kde obvykle nehľadáte: Vyštverám sa na strechy garáží a ponorím sa do odpadu, ktorý sa nachádza v priestore medzi dvoma stenami garáží.

Odpad odhalí, čo niektorí skutočne robia.
Nachádzam množstvo polystyrénu. Mohol byť použitý na izoláciu garáží. A to je, samozrejme, nevyhnutné iba pokiaľ v nej trávite veľa času. Nespočetné množstvo plechoviek od piva sa nedá prehliadnuť. Snáď to tiež poukazuje na to, že radšej ako sa vybrať pod vplyvom alkoholu v autách zaparkovaných pred garážami, rozhodli sa radšej ich majitelia zostať. A potom ďalší podivuhodný nález: Nachádzam množstvo lyží. Pravdepodobne boli predtým uskladnené v garážach a neskôr sa ich zbavili tu rovno na mieste. Ale prečo? Možno že bol majiteľ garáže už príliš starý na to, aby ich mohol ešte používať, alebo možno boli predtým využívané na lyžovanie na tunajšej lyžiarskej zjazdovke, ktorá neskôr, postupom času, zanikla a dnes už v Bratislave neexistuje. Je to snáď dôkaz toho, že sa zemská klíma otepľuje alebo je vinníkom snowboardovanie vo Vysokých Tatrách, ktoré sa stalo populárnejším?

Der Müll offenbart, was man wirklich treibt!

Ich finde sehr viel Styropor. Es könnte zum Isolieren der Garagen verwendet worden sein. Und das ist natürlich nur notwendig, wenn man sich in den Garagen länger aufhält. Nicht zu übersehen sind die unzähligen Bierdosen. Auch sie verweisen hoffentlich eher auf den Aufenthalt an dem Ort, denn auf das Fahren mit den dort abgestellten Autos. Und dann mache ich noch eine seltsame Entdeckung: Immer wieder finde ich Skier. Wahrscheinlich wurden sie in den Garagen gelagert und schließlich kurzerhand vor Ort entsorgt. Aber warum? Vielleicht sind die Nutzer der Garagen zu alt zum Skifahren geworden. Womöglich liegt es aber daran, dass es früher direkt in Bratislava eine Skipiste gab. Zeugt das von einer Erwärmung des Klimas oder ist Snowboarden in der Hohen Tatra einfach cooler?

Visuelle Defragmentierung

Vizuálna defragmentácia

Dieser Wohnblock wurde 1961 gebaut. Seine Architektur folgt dem hier typischen Schema: Vorne befinden sich die Garagen und auf diesen die Erschließung für die Fußgänger. Das Gebäude und die Garagen hatten eine gemeinsame farbliche Gestaltung. Die Nutzer der Garagen haben diese im Laufe der Jahre immer wieder renoviert und überstrichen. Dabei haben sie offensichtlich am ursprünglichen Farbton orientiert, ihn aber nur so mehr oder weniger getroffen.

Tento rezidenčný blok bol postavený v roku 1961. Jeho architektúra má typickú podobu tých čias: garáže umiestnené na prednej strane budovy a oblasť vyhradená chodcom sa nachádza nad nimi. Budova aj garáže zdieľajú rovnakú farebnú paletu. Obyvatelia budovy a zároveň vlastníci garáží sa počas rokov postarali o renováciu starých garážových brán. Hoci sa pri tom snažili o zachovanie pôvodného vzhľadu a farby, iba niekde sa im to viac-menej podarilo.

Die farbliche Umsortierung der Garagentore zeigt, dass ein bestimmter, gedämpfter Grünton vorherrscht. Das könnte also die ursprüngliche Farbe gewesen sein. Möglicherweise ist sie aber im Laufe der letzten fast 60 Jahre etwas ausgebleicht.

Zoskupenie garážových brán poukazuje na to, že dominuje určitý odtieň jemnej zelenej farby, ktorý mohol byť pôvodnou farbou a možno tiež vybledol počas posledných 60-tich rokov.

Tiny-Reihenhäuser

Die ‚Siedlung' umfasst 373 Garagen, organisiert in drei langen Reihen und einigen querstehenden Garagen am Ende.

Malé radové domčeky

„Usadlosť" pozostáva z 373 garáží usporiadaných do troch radov a niekoľkých priečne umiestnených garáží na konci.

Qualitative Spektralanalyse

Kvalitatívna spektrálna analýza

In Bratislavas Stadtteil Ružinov befindet sich ein ausgedehntes Garagenviertel an der Prístavná-Straße. Es liegt am Ende der Stadt, an einer Autobahnbrücke und zum Teil unter einer Hochspannungsleitung. Wohnbauten befinden sich nicht in der Umgebung. Aber die Bürotürme rücken näher…
Was können wir an den Farben ablesen?

V bratislavskej mestskej časti Ružinov je podobná veľká garážová oblasť na ulici Prístavná. Táto garážová oblasť je na konci mesta pri diaľničnom moste a sčasti pod vedením vysokého napätia. V okolí nie sú žiadne rezidenčné budovy, jediné, čo sa k nim pomaly približuje sú kancelárske budovy...
Čo sa tu skrýva za farbami?

Reihe 1 | *Rad 1*

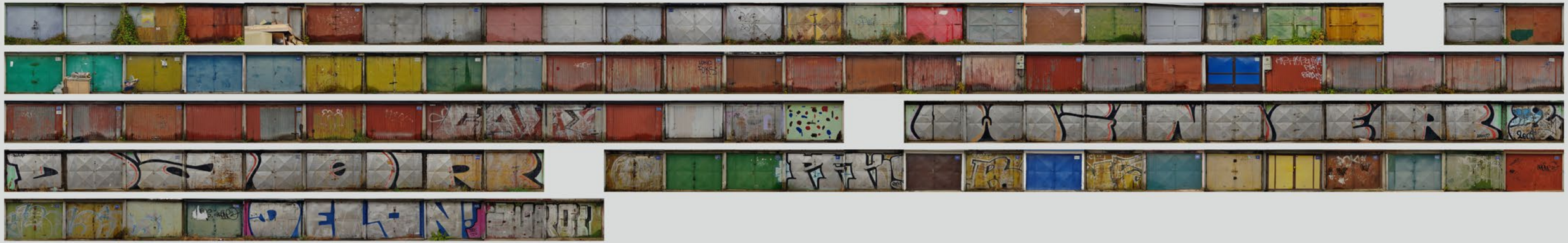

Reihe 2 | *Rad 2*

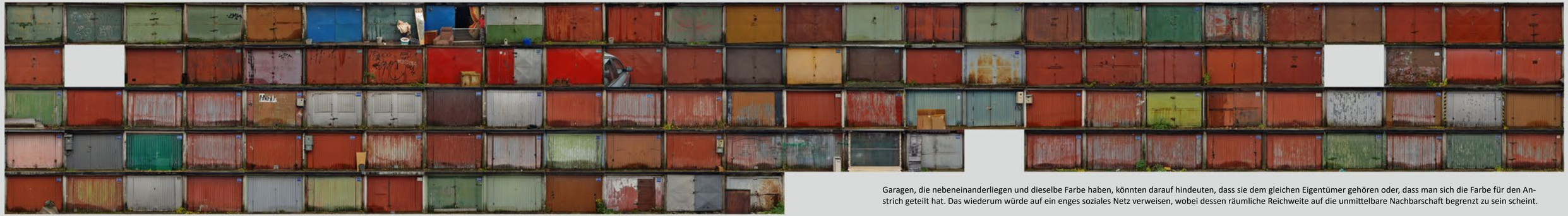

Garagen, die nebeneinanderliegen und dieselbe Farbe haben, könnten darauf hindeuten, dass sie dem gleichen Eigentümer gehören oder, dass man sich die Farbe für den Anstrich geteilt hat. Das wiederum würde auf ein enges soziales Netz verweisen, wobei dessen räumliche Reichweite auf die unmittelbare Nachbarschaft begrenzt zu sein scheint.

To, že niektoré garáže, ktoré sú umiestnené hneď vedľa seba a často majú rovnakú farbu brány môže indikovať, že patria buď jednému majiteľovi, alebo si ich majitelia požičiavali farbu pri farbení brány. Toto zase naznačuje veľmi blízku sociálnu sieť, ktorej dosah je vymedzený iba na blízkych susedov.

Reihe 3 | *Rad 3*

Querreihen | *Priečne rady*

Farbclustern der Garagen

Farebné zoskupenia garáží

Die Fotos einiger Garagen sind farblich nicht zuordenbar, etwa weil sie von parkenden Autos verstellt sind. Diese Bilder werden für die weitere Farbanalyse daher nicht verwendet.

Niektoré z fotiek garáží nie je možné zaradiť podľa ich farby, napríklad z dôvodu zakrytia zaparkovanými autami. Tieto obrázky preto nie sú použité pri ďalšej analýze farieb.

Farbsoziologischer Schluss

Sociologický záver a záver o farbách

Die Analyse der Farbverteilung zeigt, dass alle Grundfarben und viele Mischfarben vorhanden sind, wobei die Rottöne überwiegen. Vielleicht waren die meisten, oder gar alle Garagen ursprünglich in Rot gestrichen – diese Gargensiedlung wurde 1978 aufgestellt, zur Zeit einer sozialistisch ausgerichteten Tschechoslowakei.

Anders als die davor untersuchten Garagen bei den Wohnblöcken befinden sich diese Garagen abseits der Stadt. Die soziale Kontrolle ist daher geringer, die Möglichkeit zur Non-Uniformität größer. Heraus kam ein buntes Potpourri an Farben, Umbauten und Nutzungen. Damit geht aber auch die Gefahr der Verwahrlosung und letztendlich der Aufgabe der Garagensiedlung einher.

Analýza rozmiestnenia farieb poukazuje, že sú prítomné všetky základné odtiene farieb. Avšak dominantnou farbou, ktorá prevláda, je červená. Možno, že väčšina, alebo dokonca všetky, garáže boli originálne nafarbené načerveno – toto garážové „sídlisko“ bolo zriadené v roku 1978, za čias socialistického Československa.

Na rozdiel od predtým preskúmaných garáží v oblasti činžiakov sú tieto garáže umiestnené vo väčšej vzdialenosti od mesta. Spoločenská kontrola je preto nižšia a možnosť väčšej rozmanitosti vyššia. Výsledkom toho je zmes farieb, variácií v použití a využívania. To však tiež so sebou nesie vyššie riziko rozkladu a v konečnom dôsledku opustenia garáží.

Ausblick
Inwiefern und warum unterscheidet sich der Garagenkult in Bratislava von dem in weiter östlichen Gebieten, vor allem den Staaten der ehemaligen Sowjetunion? Und wie fällt der Vergleich zu Kulturphänomenen in Deutschland aus, etwa zu Bauwagen- oder Schrebergartensiedlungen?

Vyhliadky dobudúcna
Do akej miery je kult garáží v Bratislave odlišný od tých vo východnejších regiónoch, hlavne oproti krajinám bývalého Sovietskeho zväzu? A čo napríklad v porovnaní s nemeckým kultúrnym fenoménom záhradiek?

Urbane Archäologie
Die schützenden Lackschichten haben die Originalfarbe invers abgelöst, sodass sie wie neu erscheint.

Mestská archeológia
Ochranné vrstvy laku nepriamo odstránili vrstvu pôvodnej farby, preto vyzerajú ako nové.

Diese Studie entstand im Rahmen eines Artist-in-Residence-Stipendiums am Nová Cvernovka, Bratislava in Kooperation mit dem Schafhof – Europäisches Künstlerhaus Oberbayern. Das Reaktor Residency Programm wird vom Fond na podporu umenia gefördert.

Tento výskumný projekt bolo možné uskutočniť vďaka umeleckému štipendiu s rezidenciou v Novej Cvernovke, Bratislava v spolupráci s Schafhof – Európskym domom umenia v Hornom Bavorsku. Rezidenčný program Reaktor z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.